

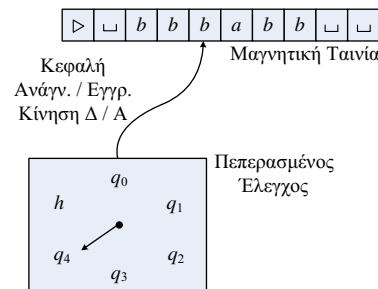
Μηχανές Turing

Δημήτρης Φωτάκης

Τμήμα Μηχανικών Πληροφοριακών και Επικοινωνιακών Συστημάτων
Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Μηχανές Turing

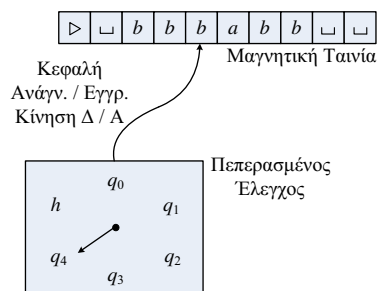
- **Στόχος**: τυπικός ορισμός έννοιας **αλγόριθμου**.
Υπολογιστικό μοντέλο που υπολογίζει ότι υπολογίζουν προγράμματα C.
- Αυτόματα στοίβας **δεν** αναγνωρίζουν απλές γλώσσες, π.χ. $\{a^n b^n c^n : n \geq 0\}$.
- Τι λείπει από αυτόματα για να αποτελέσουν **ισχυρό** υπολογιστικό μοντέλο;
- Μηχανές Turing: αυτόματα με **μνήμη**.
Άπειρη ταινία που **διαβάζεται** και **γράφεται** από κεφαλή με δυνατότητα **κίνησης** αριστερά και δεξιά.
- Μ.Τ. απλές, σχεδόν πρωτόγονες.
Αποτελούν **σταθερή** και **μέγιστη** κλάση αυτομάτων ως προς υπολογισμό.

Μηχανές Turing

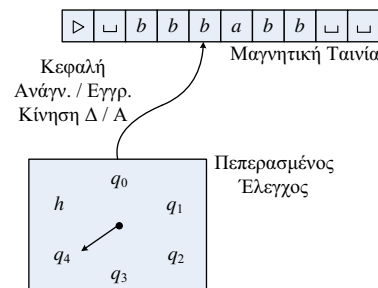
- Αποτελούνται από (α) **μονάδα ελέγχου** πεπερασμένων καταστάσεων, (β) άπειρη **ταινία**, και (γ) **κεφαλή** ανάγνωσης / εγγραφής.
- Λειτουργούν σε **διακριτά** βήματα παρόμοια με αυτόματα.
- Ταινία εκτείνεται **απεριόριστα** δεξιά. Περιέχει **σύμβολα** και **κενά** ($\square$).
- $\triangleright$ δηλώνει **όριο** στα αριστερά.
- Είσοδος w στο **αριστερό άκρο** ταινίας: $\triangleright \square w \square \square \dots$
- Υπολογισμός (πεπερασμένος) χρησιμοποιεί **πεπερασμένη** ταινία.

- Διαφορές από αυτόματα:
  - Διαβάζει και **γράφει** στην ταινία.
Κίνηση κεφαλής **κατά βούληση**.
Επαρκής μνήμη (προσπέλαση);).
  - Καταστάσεις αποδοχής / απόρριψης **διακόπτουν** υπολογισμό.

Λειτουργία Μηχανών Turing

- Κάθε βήμα εκτελεί **δύο** λειτουργίες που εξαρτώνται από **τρέχουσα κατάσταση** και **σύμβολο** που διαβάζει κεφαλή στην **ταινία**:
  - Μονάδα ελέγχου μεταβαίνει σε **νέα κατάσταση**, και
  - είτε **γράφει** σύμβολο στην τρέχουσα θέση ταινίας, είτε **μετακινεί** κεφαλή μία θέση αριστερά $\leftarrow$ ή δεξιά $\rightarrow$
- Όποτε κεφαλή διαβάζει $\triangleright$, μετακινείται **μια θέση δεξιά**.
- Μ.Τ. αποφασίζει αν $w \in L$:
  - **ναι** αν τερματισμός σε αποδοχή,
  - **όχι** αν τερματισμός σε απόρριψη.
- Μ.Τ. υπολογίζει **συνάρτηση** $f(w)$:
τερματίζει αφού **γράφει** τιμή $f(w)$ στην ταινία.

Ορισμός Μηχανών Turing

Μηχανή Turing $M = (K, \Sigma, \delta, s, H)$:

- K πεπερασμένο σύνολο **καταστάσεων**
- Σ **αλφάβητο** $\sqcup, \triangleright \in \Sigma$ και $\leftarrow, \rightarrow \notin \Sigma$
- $s \in K$ **αρχική** κατάσταση
- $H \subseteq K$ **τελικές** καταστάσεις: είτε $H = \{y, n\}$ είτε $H = \{h\}$
- δ **συνάρτηση μετάβασης**: $(K - H) \times \Sigma \mapsto K \times ((\Sigma - \{\triangleright\}) \cup \{\leftarrow, \rightarrow\})$
  - Για κάθε $q \in K - H$, $\delta(q, \triangleright) = (p, \rightarrow)$
  - $\delta(q, a) = (p, b)$ μετάβαση σε κατάσταση p και
    - αν $b \in \Sigma - \{\triangleright\}$, **αντικατάσταση a με b** στην ταινία
    - αν $b \in \{\leftarrow, \rightarrow\}$, **μετακίνηση** κεφαλής μία θέση στην κατεύθυνση b
    - αν $p \in H$, άμεσος **τερματισμός**

Παράδειγμα Μηχανής Turing

$$M = (K, \Sigma, \delta, s, \{h\})$$

$$K = \{q_0, q_1, h\}$$

$$\Sigma = \{a, \sqcup, \triangleright\}$$

$$s = q_0$$

$$H = \{h\}$$

$q \in K - H$	$\sigma \in \Sigma$	$\delta(q, \sigma)$
q_0	a	$(q_1, \sqcup)$
q_0	$\sqcup$	$(h, \sqcup)$
q_0	$\triangleright$	$(q_0, \rightarrow)$
q_1	a	(q_0, a)
q_1	$\sqcup$	$(q_0, \rightarrow)$
q_1	$\triangleright$	$(q_1, \rightarrow)$

- Υπολογισμός με είσοδο $\triangleright \underline{a}aaaaa$;
- Λειτουργία M ;
- Σαρώνει ταινία προς τα δεξιά **αντικαθιστώντας a με $\sqcup$** . Τερματίζει σε πρώτο $\sqcup$.

Παράδειγμα Μηχανής Turing

$$M = (K, \Sigma, \delta, s, \{h\})$$

$$K = \{q_0, h\}$$

$$\Sigma = \{a, \sqcup, \triangleright\}$$

$$s = q_0$$

$$H = \{h\}$$

$q \in K - H$	$\sigma \in \Sigma$	$\delta(q, \sigma)$
q_0	a	$(q_0, \leftarrow)$
q_0	$\sqcup$	$(h, \sqcup)$
q_0	$\triangleright$	$(q_0, \rightarrow)$

- Μ.Τ. μπορεί να **μην τερματίζουν** για κάποιες εισόδους! Πεπερασμένα Αυτόματα τερματίζουν πάντα.

- Υπολογισμός με εισόδους $\triangleright \sqcup aaaa \underline{a}$ και $\triangleright \underline{a}$;
- Λειτουργία M ;
- Σαρώνει προς τα αριστερά. Τερματίζει σε πρώτο $\sqcup$. Αν **κανένα $\sqcup$ πριν $\triangleright$ “κολλάει”**.

Συνολική Κατάσταση Υπολογισμού

- Τρέχουσα **κατάσταση**, περιεχόμενα **ταινίας**, και **θέση κεφαλής**. Αγνοούμε (άπειρα) συνεχόμενα κενά στο δεξιό μέρος ταινίας.
- **Συνολική κατάσταση** Μ.Τ. $M(K, \Sigma, \delta, s, H)$ είναι **τριάδα** του $K \times \triangleright \Sigma^* \times (\Sigma^* (\Sigma - \{\sqcup\}) \cup \{\varepsilon\})$
- 1ο μέρος: τρέχουσα κατάσταση. 2ο μέρος αρχίζει με $\triangleright$ και τελειώνει με σύμβολο σε τρέχουσα θέση κεφαλής. 3ο μέρος δεν τελειώνει με $\sqcup$.
- **Τερματισμένη** συνολική κατάσταση αν τρέχουσα κατάσταση στο H .
- Π.χ. $(q, \triangleright a, aba)$, $(h, \triangleright \sqcup \sqcup \sqcup, \sqcup a)$, $(q, \triangleright \sqcup a \sqcup \sqcup, \varepsilon)$, αλλά **όχι** $(q, \triangleright aa, a \sqcup)$.
- (q, wa, u) γράφεται συντομότερα $(q, w \underline{a} u)$. Π.χ. $(q, \triangleright \underline{a} aba)$, $(h, \triangleright \sqcup \sqcup \sqcup \underline{\sqcup} a)$, $(q, \triangleright \sqcup a \sqcup \underline{\sqcup})$.
- Στο $(q, w \underline{a} u)$, **wau δεν τελειώνει με $\sqcup$ εκτός αν $\sqcup$ είναι το σύμβολο στην τρέχουσα θέση κεφαλής.**

Παράγει σε Ένα Βήμα

- Μ.Τ. $M(K, \Sigma, \delta, s, H)$ και συνολικές καταστάσεις $(q_1, w_1 \underline{a_1} u_1)$ και $(q_2, w_2 \underline{a_2} u_2)$. Τότε $(q_1, w_1 \underline{a_1} u_1) \vdash_M (q_2, w_2 \underline{a_2} u_2)$ ανν για κάποιο $b \in \Sigma \cup \{\leftarrow, \rightarrow\}$, $\delta(q_1, a_1) = \delta(q_2, b)$ και
  1. είτε $b \in \Sigma$, $w_1 = w_2$, $u_1 = u_2$, και $a_2 = b$.
 $(q_0, \triangleright \sqcup \underline{aaa}) \vdash_{M_1} (q_1, \triangleright \sqcup \underline{aa})$
 $(q_1, w \underline{a} u) \vdash_M (q_2, w \underline{b} u)$ αν $\delta(q_1, a) = \delta(q_2, b)$
  2. είτε $b = \leftarrow$, $w_1 = w_2 a_2$, και
    - (a) είτε $u_2 = a_1 u_1$ αν $a_1 \neq \sqcup$ ή $u_1 \neq \varepsilon$,
    - (b) είτε $u_2 = \varepsilon$ αν $a_1 = \sqcup$ και $u_1 = \varepsilon$.
 $(q_0, \triangleright \underline{aaaaaa}) \vdash_{M_2} (q_2, \triangleright \underline{aaaaaa})$
 $(q_1, w \underline{a} u) \vdash_M (q_2, w \underline{a} u)$ ή $(q_1, w \underline{c} \sqcup) \vdash_M (q_2, w \underline{c} \sqcup)$ αν $\delta(q_1, a) = \delta(q_2, \leftarrow)$
  3. είτε $b = \rightarrow$, $w_2 = w_1 a_1$, και
    - (a) είτε $u_1 = a_2 u_2$ αν $u_1 \neq \varepsilon$,
    - (b) είτε $u_2 = \varepsilon$ και $a_2 = \sqcup$ αν $u_1 = \varepsilon$.
 $(q_1, \triangleright \sqcup \underline{aa}) \vdash_{M_1} (q_2, \triangleright \sqcup \underline{aa})$
 $(q_1, w \underline{a} c u) \vdash_M (q_2, w \underline{a} c u)$ ή $(q_1, w \underline{a} \sqcup) \vdash_M (q_2, w \underline{a} \sqcup)$ αν $\delta(q_1, a) = \delta(q_2, \rightarrow)$

Παράγει σε Κάποια Βήματα

- Μ.Τ. M και συνολικές καταστάσεις C, C' : $C \vdash_M^* C'$ ανν υπάρχουν συνολικές καταστάσεις $C = C_0, C_1, \dots, C_n = C'$ ώστε

$$C_0 \vdash_M C_1 \vdash_M \dots \vdash_M C_n$$

- Υπολογισμός έχει n βήματα (συμβ. $C \vdash_M^n C'$).
- $(q_1, \triangleright \underline{aaaa}) \vdash_{M_1}^* (h, \triangleright \sqcup \sqcup \sqcup \sqcup)$

$$\begin{aligned} (q_1, \triangleright \underline{aaaa}) &\vdash_{M_1} (q_0, \triangleright \underline{aa} \underline{aa}) \\ &\vdash_{M_1} (q_1, \triangleright \underline{a} \underline{aa}) \\ &\vdash_{M_1} (q_0, \triangleright \underline{\sqcup} \underline{aa}) \\ &\vdash_{M_1} (q_1, \triangleright \underline{\sqcup} \underline{a}) \\ &\vdash_{M_1} (q_0, \triangleright \underline{\sqcup} \underline{\sqcup} \underline{a}) \\ &\vdash_{M_1} (q_1, \triangleright \underline{\sqcup} \underline{\sqcup} \underline{\sqcup}) \\ &\vdash_{M_1} (q_0, \triangleright \underline{\sqcup} \underline{\sqcup} \underline{\sqcup} \underline{\sqcup}) \\ &\vdash_{M_1} (h, \triangleright \underline{\sqcup} \underline{\sqcup} \underline{\sqcup} \underline{\sqcup}) \end{aligned}$$

Βασικές Μηχανές Turing

- Μηχανές **εγγραφής συμβόλων** $a \in \Sigma - \{\triangleright\}$ και **μετακίνησης κεφαλής** κατά μία θέση.
- Εκτελούν στοιχειώδη “ενέργεια” και τερματίζουν.
- Ορίζουμε $M_a(\{s, h\}, \Sigma, \delta, s, \{h\})$ για κάθε $a \in (\Sigma - \{\triangleright\}) \cup \{\leftarrow, \rightarrow\}$:
  - Για κάθε $b \in \Sigma - \{\triangleright\}$, $\delta(s, b) = (h, a)$,
  - και $\delta(s, \triangleright) = (h, \rightarrow)$.
- Συμβολισμός: $M_{\rightarrow} \equiv R$, $M_{\leftarrow} \equiv L$, $M_a \equiv a$ για κάθε $a \in \Sigma - \{\triangleright\}$.
- Χρησιμοποιούν σαν **δομικά στοιχεία** στην κατασκευή σύνθετων Μ.Τ.

Σύνθεση Μηχανών Turing

- Πολύπλοκες Μ.Τ. από **σύνθεση** απλούστερων Μ.Τ.
Απλές Μ.Τ. λειτουργούν σαν καταστάσεις αυτομάτου.
Μετάβαση από μία Μ.Τ. σε άλλη όταν **ολοκληρωθεί λειτουργία** πρώτης.
- $M_1 \xrightarrow{a} M_2$: Λειτουργήσει όπως M_1 . Όταν M_1 τερματίσει: αν κεφαλή **διαβάξει a** , λειτουργήσει όπως M_2 , διαφορετικά τερματίσει.
- $M_1 M_2$: Λειτουργήσει όπως M_1 . Όταν M_1 τερματίσει: λειτουργήσει όπως M_2 .
- Μερικές απλές Μ.Τ.:
  - R^k / L^k : Μετακίνηση κεφαλής k θέσεις δεξιά / αριστερά.
  - $R_{\sqcup} / L_{\sqcup}$: Μετακίνηση κεφαλής δεξιά / αριστερά μέχρι **πρώτο κενό**.
  - $R_{\sqcup} / L_{\sqcup}$: Μετακίνηση κεφαλής δεξιά / αριστερά μέχρι **πρώτο μη-κενό**.
- Μερικές πιο σύνθετες Μ.Τ.: ...